

Art Deco Sanat Akımı ile “Bulut” ve “Çintemani” Motiflerinin Yeni Tasarımlarda Kullanımı

Ebru Çoruh¹
Dilara Nur Atalan²

Makale Geliş Tarihi: 15.04.2022
Yayıma Kabul Tarihi: 08.11.2023

Öz

Her kültürün kendine ait motifleri, desenleri, sembol ve simgeleri bulunmaktadır. Bu motifler ait oldukları medeniyetin kültürü, inanışları, efsane ve mitleri hakkında bilgiler verir. Uzun yıllardır aktarılarak günümüze gelen motiflerden bir kısmı tek bir millet ile özdeşleşmiş, bir kısmı da birçok milletin ortak noktası haline gelmiştir.

Farklı inançlar ve farklı zevk unsurları sebebi ile motiflerin birçoğu zaman içerisinde, kültürlerarası etkileşim sonucunda değişikliğe uğramıştır. Birbirlerinden etkilenecek farklı tarz ve üsluplar ile yorumlanan motifler günümüzde pek çok alanda tercih edilmekte ve tasarımcılara ilham kaynağı olmaktadır. Bu çalışma kapsamında “çintemani” ve “bulut” motifleri ele alınarak ejderha motifi ve art deco sanat akımı eşliğinde yorumlanmıştır. Bu motifler geleneksel Türk sanatları ve Uzak Doğu sanatlarında uzun yıllardır kullanılmaktadır. Farklı iki kültürün ortak motiflerinden biri olarak, minyatür ve çini sanatlarında en çok tercih edilen motiflerin başında gelmektedir. Bu çalışmada yeni ve özgün bir tasarım ortaya çıkarılarak, eskiz çalışması, dijital renklendirmesi ve dijital olarak ürün üzerinde sunumu gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Minyatür, Çini, Art Deco, Bulut, Çintemani.

USE OF “CLOUD” AND “CINTEMANI” MOTIFTS WITH THE ART DECO ART MOVEMENT IN NEW DESIGNS

Abstract

Every culture has its own motifs, patterns, symbols and symbols. These motifs give information about the culture, beliefs, legends and myths of the civilization they belong to. Some of the motifs that have been transmitted for many years have been identified with a single nation, and some have become the common point of many nations.

Due to different beliefs and different pleasure elements, many of the motifs have changed over time as a result of intercultural interaction. Motifs, which are influenced by each other and interpreted with different styles and styles, are preferred in many areas today and are a source of inspiration for designers. Within the scope of this study, “çintemani” and “cloud” motifs were discussed and interpreted with the dragon motif and art deco art movement. These motifs have been used for many years in Traditional Turkish Arts and Far East arts. As one of the common motifs of two different cultures, it is one of the most preferred motifs in miniature and tile arts. In this study, a new and original design was revealed, and sketching, digital coloring and digital presentation on the product were demonstrated.

Keywords: Miniature, Tile, Art Deco, Cloud, Çintemani.

¹Prof. Dr. Ebru Çoruh, Gaziantep Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarımı.
E posta: ecoruh@gantep.edu.tr. ORCID: 0000-0001-8039-828X.

² Dilara Nur Atalan, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Tezli Yüksek Lisans Programı. E posta: dilaranuratalan@gmail.com. ORCID: 0000-0003-2963-2311.

I. Giriş

Tarih boyunca pek çok alanda kullanılan ve günümüz sanat anlayışında önemli bir yere sahip olan geleneksel sanatlar, motif ve desen yönünden oldukça zengindir. Minyatür sanatı, geçmişten günümüze kadar gelen başlıca sanatlar arasında yer almaktadır.

Geleneksel Türk sanatlarından minyatür sanatı eserleri üretimi II. Murat Döneminde başlamıştır. Oldukça köklü bir geçmişe sahiptir (Sever, 2020:153).

15. yüzyıl'da Fatih Sultan Mehmet dönemindeki yazılı eserler ilk örnekler olarak günümüze ulaşmıştır (Sever, 2020:153-154). İlk eserler 15.yüzyılda başkent Edirne olduğu dönemlere aittir (Kılıç, 2020:97). Doğu'da ilk örnekleri oluşturulmuş ve zaman içerisinde Batı'ya yayılmıştır. Minyatür 15. yüzyılda Fatih Sultan Mehmet geleneklerine bağlı kalarak ilerlemiştir. 16. Ve 17. yüzyılda gelişmeye devam etmiştir. 18. Yüzyılda ise Sultan Ahmet devri ile devam etmiştir (Kurtoğlu & Akengin, 2023:605).

İslamiyet öncesinde Budizm, Şamanizm, Hristiyanlık inanışları, minyatür sanatını etkilemiştir (Kahraman ve Önal, 2020:21). Farklı kültürlerden, dini inanışlardan ve olaylardan etkilenmiştir. Antik çağ dönemlerine kadar uzanan minyatür sanatı 8. ve 9. Yüzyılda Budist ve Manihaist duvarlarında görülmüştür. Uygurlar dönemine kadar uzanmaktadır ve Uygurlar ile gelişmiştir (Demir, 2022:75).

Fransızca “miniature” eskiden kitaplarda kullanılan resim ve süslemeler, sözcüğünden alıntıdır¹. Türkçe'de minyatür kelime anlamı olarak “nakış” demektir. Minyatür ustaları da nakış işleyen kişiler olarak “nakkaş” olarak adlandırılmaktadır. Resmetmek, tasavvur etmek anlamlarına gelmektedir. Düğünler, savaşılar, toplantılar, oyunlar ve daha pek çok olay minyatür ustaları tarafından resmedilirdi.

Nakkaşlar ellerinde kağıtları ve boyaları ile meydanlarda hazır bulunarak ve olan olayları resmetmiştir (Kahraman ve Önal, 2020:242-243). Camiler, kubbeler, meydanlar, dükkânlar, saray çevresi, saray içi ve çarşı gibi mekânlar ayrıntıları ile betimlenmiş, sadece saray mensupları değil halktan kişiler de resmedilirdi. Minyatürler eski dönemlerde yaşanan önemli olayları daha iyi anlayabilmemiz konusunda da rehberlik etmektedir.

Minyatür sanatının kendine özgü teknikleri vardır. Bu tekniklerden en önemlisi ve en dikkat çeken, figürlerin büyüklüğünün itibarında büyüklüğünü simgeler nitelikte olmasıdır. Minyatürde oran-orantı, perspektif, ışık-gölge uygulanmaz, hacim kullanılmaz, önemli kişiler kompozisyonda daha büyük ve ön planda çizilir. Önemli kişiler, padişahlar daha ayrıntılı ve işçilik oldukça ince verilir. Minyatür sanatı bir kitap sanatı olduğu için betimleme sayfa düzeni doğrultusunda oluşturulur.

¹Ak Sözlük. (2022, Mart 12). Etimolojik Açıdan Ak Sözlük: <http://aksozluk.org/minyatür>

Günümüzde gelişen ve değişen teknoloji, kültür, dil, din, ırk ve farklılaşan sanat anlayışı ile geleneksel minyatür sanatı da diğer sanatlar gibi etkilenmektedir. Geleneksel Türk sanatları alanında minyatür kadar büyük bir öneme ve köklü bir geçmişe sahip olan çini sanatı, minyatür sanatı ile iç içedir. “Bulut” motifinin vatanı Çin olarak bilinmektedir. Bazı kaynaklarda “Çin Bulutu” olarak adı geçmektedir. Türk Sanatında bulut motifi, yığma(küme) ve dolantı olarak yerini almıştır (Balkanal & Sökmen, 2021, s. 4652).

Çin ve İran kültürlerinde çini ve minyatür sanatlarında ele alınan konular genellikle efsaneler ile bağlantılıdır. Kuşun gagasının ve pençelerinin çakmak taşından olduğu ve uçarken etrafa kıvılcımlar saçtığına inanılmaktadır. Bu efsanelerden rivayetle, farklı inanışlarda bulut motifi ejderha ve simurg kuşunun burunlarından çıkan duman-ateş olarak bilinmektedir. Hırs ve gazap duyguları, güç sembolü olan ejderha ile birlikte ele alınmaktadır. Ejderhanın bir hayvan olarak Çin kültüründe göklerin koruyucusu olduğuna inanılmaktadır (Bayrakdarlar, 2022, s. 535). Bu sebeple Çin sanatında bulut ve ejderha motifleri oldukça sık görülmektedir.

Çin Bulutu olarak anılan bulut motifinin geleneksel Türk sanatları içerisine dâhil olması II. Beyazıt Döneminde gerçekleşmiştir. 15-16. Yüzyıl bulut motifinin süsleme, dekoratif ve mimari alanında en çok kullanıldığı dönemlerdir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2007:3-5). İlerleyen zamanlarda Osmanlı’da yaşayan sanatçılar kendi tavır ve üslupları ile Türklere özgü bir bulut motifi ortaya çıkarmışlardır. Yığma ve dolantı bulutlar en çok tercih edilen stilize bulutlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Minyatür eserler başta olmak üzere çini eserlerinde de bu motifler sıkça kullanılmaktadır.

Çini en genel tanımı ile iki boyutlu çalışılan, geleneksel motiflerin kullanıldığı ve geleneksel renklerde boyama yapılan tarihi çok eski zamanlara dayanan, günümüzde de devam eden sanat dalıdır (Okutur, 2017:486).

Çini sanatının ilk olarak Uygur Türkleri tarafından ortaya çıktığı düşünülmektedir. Çini ve seramik 1071 yılında Türklerin Anadolu’da hakimiyeti kazanması sonucunda gelişmeye başlamıştır. Anadolu Selçuklu döneminde yoğun olarak görülmüştür (Atırcıoğlu, 2012:3). 12.yüzyıldan sonra büyük bir gelişim göstermiştir. 16. yüzyılda İznik başta olmak üzere Kütahya’da da yaygınlaşmıştır. Çini atölyeleri açılmıştır ve Osmanlı çini sanatının icra merkezi haline gelmiştir.

Türk Sanat tarihinde oldukça önemli ve geniş bir yere sahiptir. Mimari, dekoratif süslemeler ve camiler gibi pek çok alanda çini motifleri kullanılmaktadır. Bu motiflerden en çok dikkat çeken ve farklı birçok kültüre ulaşan “çintemani” motifidir. Çintemani, çini, tezhip, minyatür, tekstil gibi birçok alanda kullanılan bir motiftir.

Zaman içerisinde Uzakdoğu kültürlerinde kutsal bir motif haline gelmiştir. Osmanlı'da süsleme, işleme, nakış gibi pek çok alanda kullanılmıştır. Bereket, güç, koruyuculuk mesajını veren üç tane yuvarlak sembolün iç içe ve yan yana gelmesi ile oluşmaktadır (Hayırsever, 2020:10). Üçlü yuvarlakların yanına dalgalı çizginin gelmesi ile desen tamamlanmaktadır. Bu motifler, kaplan postuna ve postlarda ki beneklere benzetildiği için padişah ve şehzadeler tarafından kafftanlarda desen olarak sıkça tercih edilmiştir.

Japonya ve İran dâhil olmak üzere pek çok coğrafyada benzer örnekleri bulunmaktadır (Geçkalan, 2014:1-2). Japon kimonoları üzerindeki desenler arasında çintemani motifini andıran motifler bulunmaktadır. Dekoratif ürünlerde ve sanat eserlerinde de bu motiflerin benzerlerine rastlanmaktadır.

Günümüzde farklı teknikler ve farklı tarzlar ile icra edilmeye devam etmektedir. Çini sanatında kullanılan motifler halı, tekstil, seramik, fayans, tezhip ve ahşap oymacılığı gibi sanat alanlarında da oldukça sık tercih edilmektedir.

Gelişen teknoloji ve değişen tarzlar ile eski sanat anlayışları yerini yeni ve modern üsluplara bırakmıştır. Böylece birçok yeni sanat akımı ortaya çıkmıştır. Yeni sanat akımları mimari, mobilya ve sanat alanında ki tasarımları etkilemiştir (Çiftçi ve Demirarslan, 2021:1607-1613). Bu akımların başında "Art Deco" gelmektedir. Art Deco geleneksel sanatlar ve günümüz modern sanat ilişkisi ele alındığında adından bahsettiren bir sanat akımıdır.

Art Deco en genel tanımı ile gösterişli, göz alıcı, pahalı ve lüks tasarımların ortaya çıktığı sanat akımıdır. Paris'te ortaya çıkan akım zamanla tüm Avrupa'ya yayılmıştır. Kübizm, dışavurumculuk, fütürizm, fovizm ve pürizm gibi sanat akımlarından etkilenmiştir (Üstüner, 2017:51-52). Simetrik bir düzen, örüntü ve hareketli çizgilerden meydana gelmektedir. En yaygın görülen renk altın varak, lacivert ve siyahtır. Gösterişli malzemeler kullanılarak parlak ve göz alıcı renkler ile ortaya çıkarılan tasarımlarda işlevsellik yerine görsellik ön plana çıkarılmıştır.

Mimari tasarımlar başta olmak üzere mobilya sektöründe de kullanılmaktadır. Günümüzde kumaş deseni olarak oldukça sık tercih edilmektedir. Bunun yanı sıra dekoratif ürünler, halı, aksesuar, seramik, fayans ve perde gibi pek çok üründe Art Deco desenleri görülmektedir.

Bu çalışmada geleneksel Türk sanatları arasında yaygın olarak kullanılan bulut motifini ile çini sanatının sembolü haline gelen çintemani motifini, art deco sanat akımı ile çerçevesinde uygulanmaya çalışılmıştır. Uzakdoğu kültürlerinde efsane ve mitlere konu olan kutsal olarak görülen, gökyüzünün koruyucusu olduğuna inanılan, su ve yağmuru temsil eden ejderhalar ile birlikte kullanılarak

yeni ve özgün bir tasarım ortaya çıkarılmıştır. Korunarak yıllar boyu aktarılması gereken sanat dallarının ve motiflerinin önemine dikkat çekilerek, farklı kültürleri barındıran, günümüz modasına uygun modern bir tasarım oluşturularak bu değerlerin hatırlanmasına katkıda bulunulmuştur.

Tasarımın eskizi çizildikten sonra dijital ortama aktarılmıştır. “Adobe Photoshop” ve “Adobe Illustrator” programları aracılığı ile Art Deco sanat akımının en çok kullanılan renklerinden lacivert ve altın varak ağırlıklı olacak şekilde renklendirilmiştir. Ejderhanın burnundan çıkan ve gazap olarak tasvir edilen dumanlar ise alev görünümü oluşturacak şekilde kırmızı ve turuncu tonları ile tercih edilmiştir.

2. Tasarımda Kullanılan Motifler

Geleneksel Türk süsleme motiflerinde olan bulut ve çintemani motifleri Art Deco sanat akımı doğrultusunda yeni motifler üretilmeye çalışılmıştır. Bu aşamada seçilen bulut, ejderha ve çintemani motifleri hakkında bilgiler verilmiştir.

2.1. Bulut Motifi

Doğada var olan her şey modern bir bakış açısı ile stilize edilerek her geçen gün değişmektedir. Bulut motifi de gökyüzünün sembolü olan bulutların stilize edilmesi sonucunda farklı sanat üslupları ile birleştirilmiştir.

Başlangıç tarihi olarak II. Bayezid Devri kabul edilmektedir. İlk örnekleri Kur’an da yapılan tezhiplerde görülmektedir (Detseli ve Baysal, 2019:443). Günümüzde müzelerde sergilenen eski el yazması Kur’anlar da bulut motifinin bulunduğu desenlere rastlanmaktadır. 15 ve 16. yüzyıl bulut motifinin en yaygın olarak kullanıldığı dönemdir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2007:4). Bulut motifi hem minyatür hem de tezhip sanatında sıkça kullanılan, tarihi çok eskilere dayanan bir motiftir.

Osmanlı da kitap ciltlerini süslemek için kullanılan “şemse” birçok motif ile birlikte kullanılmıştır (Boydak, 2015:127). Bu motiflerin başında bulut motifi gelmektedir. Ciltlerde şemse, köşebent ve kenar bordürlerin süslemesinde, bezenmesinde en sık tercih edilen motiftir (Alparslan, 2005:665). Oldukça zarif ve süslü bir görünüme sahip olan bulut motifi kullanıldığı eserlere görsel zenginlik katmaktadır. Pek çok kitap ciltlerinde, tezhip süslemelerinde ve minyatür eserlerinde bulut motifine rastlanmaktadır.

Görsel 1. Yğma Bulut, 2022, Dijital Çizim, 15x15 cm.

Bulut motifinin kökeni ejderha ile bağlantılıdır. Çin ve Türk mitolojisinde güç, koruyuculuk, su ve bolluk gibi unsurların temsilcisi olan ejder motifi iki farklı kültürü ortak paydada birleştirmektedir. Efsanevi bir yaratık olan ejderlerin ilkbaharda yer altından gökyüzüne kadar eriştiği ve bulutların arasında gezdiği rivayet olunmaktadır (Boydak F, 2017:3).

Bulut motifinin temel iki modeli vardır. Bunlardan birisi gökyüzünde ki bulutları tasvir etmek için kullanılan yağma olarak adlandırılan bulutlardır. İkincisi ise bir motifin yanında kullanılan, boşlukları doldurmak için tercih edilen, iki farklı motifi birbirine bağlamak için kullanılan dolantı bulut motifleridir. Bu temel iki bulut motifinin ayırma dolantı, ortabağ, tepelik, hurde ve bu çalışma kapsamında kullanılan serbest dolantı bulutlar olmak üzere çeşitleri mevcuttur (Boydak, 2015:131). Serbest dolantı bulutlar yatay veya dikey olarak konumlandırılmaktadır. Bir sarmal oluşturacak şekilde kıvrımlı formlarda kullanılmaktadır.

Osmanlı döneminde İznik ve çevresinde yaygınlaşan çini sanatında bulut motifleri tercih edilmiştir (Doğanay, 1999:234). Pek çok sanat alanında kullanılan ortak bir motif haline gelen bulut, tezhip, çini, minyatür gibi geleneksel sanatların yanı sıra resim alanında da uzun yıllardır kullanılmaktadır.

Osmanlıda nakkaşların ve müzehhiplerin kendi tavır ve üsluplarını katarak oluşturduğu bulut motifi ile yeni bir tarz ortaya çıkmıştır. İlerleyen zamanlarda tasarımcıların kendi üslupları ile yeniden oluşturdukları bulut motifi günümüze kadar gelmiştir.

Bu çalışmada serbest dolantı bulut motifi seçilmiştir ve farklı formlarda kullanılarak ejderha formunda hazırlanan tasarımın kenarlarına bezenmiştir. Motif ejderha formuna getirilerek stilize edilmiştir.

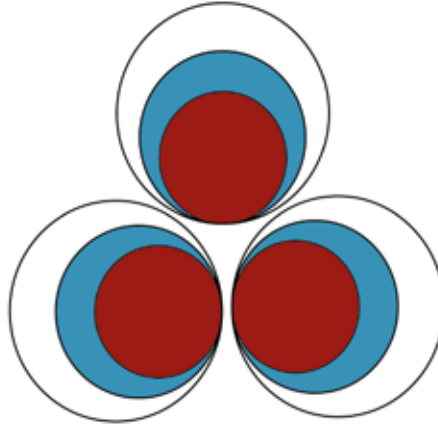
2.2. Çintemani Motifi

1071 yılında Anadolu'da hakimiyetin ele alınması ile geleneksel Türk sanatları alanında gelişmeler meydana gelmiştir. 15. yüzyılın sonu ve 16. yüzyılın başı çini sanatının yeni bir döneme girmesine neden olmuştur (Atırcıoğlu, 2012:3). İlk

örnekleri Fatih Sultan Mehmet döneminde 1472 tarihinde görülmüştür (Öztürk, 2010:235). 16. yüzyılda süslemelerde sıkça kullanılmıştır.

Osmanlıda en yaygın kullanılan motiflerden biri olmuştur (Geçkalan, 2014:194). Padişah ve şehzadelerin kaftan ve kavuklarında, aksesuarlarında sıkça kullanılmaktadır.

Osmanlı'da çintemani motifi inciye benzetilmektedir. İnci, Budizm inancına göre de kutsal sayılmaktadır (Öney, 2008:59). Uzak Doğu kültüründe uğurlu, şanslı olarak bilinmektedir. Budizm felsefesinde çintemani motifi, "arzuları gerçekleştiren cevher" anlamında kullanılmaktadır (Geçkalan, 2014, s. 10). Başka görüşlere göre çintemani motifi, Çinli ve Japonlarda Buda sembolü olarak kabul edilmiştir (Geçkalan, 2014, s. 10). Çin ve Japon kültürlerinde kutsal sayılan Buda'nın sembolü olarak çintemani motifi kullanılmıştır. Böylece çintemani farklı kültürler arasında popüler olan bir motif haline gelmiştir.

Görsel 2. Çintemani Motif, 2022, Dijital Çizim, 15x15 cm.

Kumaş desenlerinde ve çini eserlerinde farklı tarz ve üsluplar ile yorumlanarak aktarılmıştır. Her ne kadar her kültür ve tasarımcı kendi yorumunu katmış olsa da motif genel formunu korumuştur ve günümüze kadar gelmiştir.

Çintemani motifinin bilinen diğer adı Kaplan Gözü veya Leopar Beneği olarak geçmektedir (Hayırsever, 2020:11). Güç, kuvvet, asalet ve koruyuculuk anlamlarına gelen üç yuvarlağın yan yana ve iç içe kademeli olarak konumlandırılması sonucu oluşmaktadır.

Her benekte farklı bir renk tercih edilmektedir. En çok kullanılan renkler geleneksel sanatlarda da sıkça tercih edilen lacivert, kırmızı ve beyazdır. Zeminde turkuaz renginin de kullanıldığı görülmektedir.

3. Yöntem

Minyatür ve çini sanatı, bulut ve çintemani motifi ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Elde edilen bilgiler metin çözümlemesi tekniği ile yorum ve bilgi katılarak aktarılmıştır.

Bu çalışma kapsamında geleneksel Türk sanatları alanında önemli bir yere sahip olan bulut motifi ve çini sanatının sembolü olan çintemani motifi birlikte kullanılarak, ejderha formunda motif ortaya çıkarılmıştır. Yeni oluşturulan motifin tasarımında ve renklendirilmesinde “art deco” sanat akımından etkilenilmiştir. Böylece birbirinden farklı sanatsal unsurlar bir arada kullanılarak farklı bir tasarım ortaya çıkartılmıştır.

Tasarımın eskiz çalışması 35x50 cm boylarında resim kâğıdı üzerine resim kalem ile yapılmıştır. Ejderhanın gövdesinde altın varak tercih edilmiştir. Arap zıncığı ile ezilen altın tozu sulandırılarak kullanılmıştır. Elde boyaması yapılan altın varak kısımları fotoğraflanmıştır.

Dijital ortama aktarılan tasarım “Adobe Photoshop” ve “Adobe Illustrator” programları yardımı ile renklendirilmiştir. Geleneksel Türk Sanatları ve Uzak Doğu kültüründe sıkça kullanılan altın varak, lacivert ve kırmızı renkleri tercih edilmiştir. Renklendirilmesi yapılan motifin tasarım aşamaları fotoğraflar ile aktararak açıklanmıştır.

4. Giysi Tasarım Aşamaları

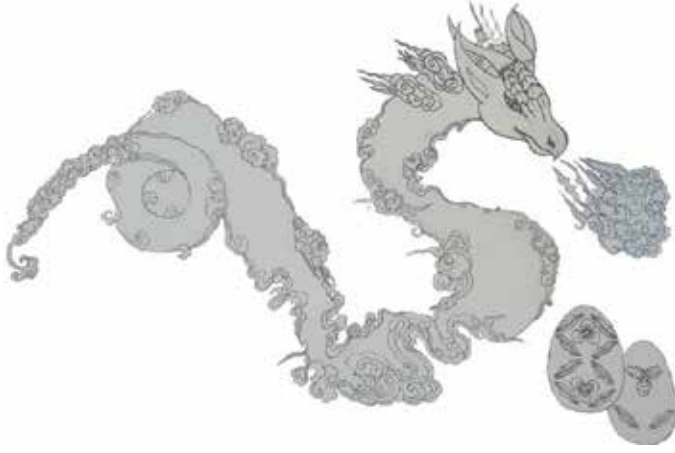
Bu çalışma kapsamında uzun yıllardır simge haline gelen 2 motif seçilerek “art deco” sanat akımı aracılığı ile yeni ve özgün bir motif tasarımı ortaya çıkarılmıştır.

Çalışmanın uygulama aşamaları aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

1. Minyatür ve Çini sanatları hakkında literatür taraması
2. Bulut ve çintemani motiflerinin seçilmesi
3. Seçilen motiflerin ejderha formuna dönüştürülmesi ve eskiz çizimi
4. Hikâye panosu ve renk panosu
5. Eskiz çiziminin, Art Deco sanat akımı doğrultusunda renklendirilmesi
6. Tasarımın dijital olarak ürünler üzerinde sunulması

5. Eskiz Çizimleri

Farklı tarzlarda birkaç bulut motifi ele alınmıştır. Siluet olarak hazırlanan ejderha formunun kenarlarına, bulut motifi bezenmiştir. Çizim 35x50 cm resim kâğıdına uygulanmıştır.

Görsel 3. Eskiz Çizimi, 2022, Karakalem, 35x50 cm.

Taslak olarak hazırlanan ejderha formunun kuyruk bölgesi, bulut formuna uygun olarak kıvrımlı şekilde çizilmiştir. Ejderha formunun kenarlarına çeşitli tarzlarda bulut motifleri yerleştirilmiştir. Boynuzlarına yerleştirilen bulut motifleri ile tasarımda bir bütünlük elde edilmiştir. Ejderhanın burnundan ve ağzından çıkan dumanı, gazabı temsil eden bulut motifi alev şeklinde tasvir edilerek ejderhanın burun deliklerinden çıkarılmıştır. Ejderha yumurtası çizilerek üzerine çintemani motifi eklenmiştir.

6. Hikâye Panosu ve Renk Panosu

Tasarım ortaya çıkarılırken esinlenen görsel unsurlar ve semboller bir araya getirilerek, estetik ve modern bir hikâye panosu oluşturulmuştur. Hikâye panosu, tasarım hakkında ön bilgiler vermekte olup tasarıma ait mesajlar içermektedir.

Görsel 4. Hikâye Panosu ve Renk Panosu, 2022, Kolaj Tekniği, 35x50cm.

Web taraması sonucunda elde edilen görseller “Adobe Photoshop” programında bir araya getirilmiştir. Renk uyumu, görsel düzen gibi unsurlar dikkate alınarak pano tamamlanmıştır. Tasarımda kullanılan renkler, renk panosu halinde sunulmuştur.

7. Tasarımın Dijital Olarak Renklendirilmesi

Eskiz çizimi hazırlanan ve hikâye panosu yapılan tasarımın, altın rengine boyanacak olan yerleri toz altının, Arap zıncığı ile ezilmesi ve su ile karıştırılması sonucunda fırça yardımı ile elde boyanmıştır. Tarama sonucu dijital ortama aktarılan eskiz “Adobe Photoshop” programı ile renklendirilmiştir.

Görsel 5. Tasarımın Renklendirilmiş Hali, 2022, Dijital Tasarım, 35x50 cm.

Uzak doğu, geleneksel Türk sanatları ve Art deco alanında en çok tercih edilen lacivert, altın varak ve kırmızı renkleri tercih edilmiştir. Ejderhanın kabuklu ve pullu bir yapıya sahip olan derisinin görünümünü vermek için zemin boyaması yapıldıktan sonra doku çalışması yapılmıştır. Işık, gölge ve üç boyut unsurları dikkate alınarak tasarımın renklendirilmesi tamamlanmıştır.

8. Tasarımın Dijital Olarak Ürünler Üzerinde Sunulması

Renklendirme işlemi biten tasarım, Uzakdoğu kültürlerinde oldukça yaygın olarak kullanılan ve bu kültürlerin sembolü haline gelmiş olan erkek kimonosu üzerinde gösterilmiştir. Böylece hazırlanan motif, ürün üzerinde dijital olarak sunulmuştur.

Görsel 6. Erkek Kimonosu Üzerinde Tasarımın Sunulması, 2022, Dijital Çizim, 35x50 cm.

“Adobe Photoshop” aracılığı ile lacivert renkte erkek kimonosunun sırt bölgesine konumlandırılan motif, gölgelendirme işlemi tamamlanarak hazırlanmıştır. Kol ağzlarında ve yaka kısmında bir kalın bir ince olacak şekilde iki adet bant çizilmiştir. Bantlar altın varak ve kırmızı renklerine boyanmıştır (Görsel 6.).

Görsel 7. Elbise Üzerinde Tasarımın Sunulması, 2023, Dijital Çizim, 35x50 cm.

Japon kültüründe yaygın olan kadın kıyafetlerine benzer tarzda lacivert bir elbise üzerine, “Adobe Photoshop” programı aracılığı ile desen fırçası ile kırmızı renk verilmiştir. Tasarımı yapılan motif, bel kısmından dolanarak vücudu sarıyormuş gibi konumlandırılarak elbise üzerine yerleştirilmiştir (Görsel 7.).

Görsel 8. Kot Pantolon Üzerinde Tasarımın Sunulması, 2023, Dijital Çizim, 35x50 cm.

Kot pantolon görseli üzerine “Adobe Photoshop” programında ışık fırçası ile efekt uygulanmıştır. Tasarımı yapılan motif, bütün pantolonu kapsayacak şekilde boyutlandırılmıştır ve konumlandırılmıştır (Görsel 8.).

Görsel 9. Düz Dar Etek Üzerinde Tasarımın Sunulması, 2023, Dijital Çizim, 35x50 cm.

Son olarak, düz dar lacivert etek görseli üzerine “Adobe Photoshop” programında ışık fırçası ile kırmızı renkte efekt verilmiştir. Yapılan tasarımın bir kısmı sol taraftan diğer kısmı sağ taraftan devam ediyormuş gibi konumlandırılmıştır (Görsel 9.).

Böylece mini bir koleksiyon oluşturulmuştur ve toplamda 4 adet farklı tarzda kıyafet üzerinde sunum yapılmıştır.

9. Sonuç

Geleneksel Türk Sanatları alanında oldukça önemli olan ve minyatür ve çini sanatı uzun yıllardır icra edilmektedir. Günümüzde gelişmekte ve yeni teknikler ile farklı materyaller üzerine uygulanmaktadır. Bulut, çintemani ve ejderha motiflerine Uzakdoğu kültürlerinde sıkça rastlanmaktadır. Böylece farklı kültürlerin, kültürel öğeleri, motifleri ve sembollerinin birbirinden etkilenerek o kültürün beğeni ve zevk unsurlarına göre şekillendiği görülmektedir.

Dünyaca ünlü markalar, kıyafetlerinde geleneksel motifleri desen olarak kullanarak defileler aracılığı ile insanlara sunmaktadır. Geleneksel motifler günümüzde oldukça yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Çanta, perde, ev aksesuarı, kaban, mimari, fayans, seramik ürünler, nevresim, halı ve birçok alanda tercih edilmektedir. Pek çok topluma ve kültüre hitap eden motifler, örf-adet ve geleneklere göre yeni tarzlar eşliğinde yorumlanmaktadır. Böylece sürekli olarak değişen ve yıllar içerisinde aktarılarak günümüze kadar gelerek varlıklarını korumaktadır.

Bu çalışma kapsamında bulut ve çintemani motifleri ele alınarak, art deco sanat akımı aracılığı ile yeni bir tasarım ortaya çıkarılmıştır. Eskiz çizimleri yapılan tasarımın hikâye panosu oluşturulmuştur. Dijital ortamda renklendirildikten sonra, ürünler üzerinde gösterilerek dijital sunuma hazır hale getirilmiştir. İki farklı motif ve bir sanat akımının bir araya gelmesi sonucunda yeni ve özgün bir motif tasarımı elde edilmiştir. Çalışmanın minyatür ve çini alanında bulut ve çintemani motifleri hakkında araştırma ve tasarım yapacak kişilere yardımcı olacağı öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

Ak Sözlük. (2022, Mart 12). Etimolojik Açıdan Ak Sözlük: <http://aksozluk.org/> minyatür adresinden alındı

Alparslan, E. (2005). Geleneksel Süsleme Motiflerinden “Bulut Motifi” ve El Yazması Eser Ciltlerinde Bulunan “Bulut Şemseler”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41), 665-674.

Atırcıoğlu, E. (2012). 16.Yy Çini Kandillerinin Form, Desen Özellikleri ve Yeni Kandil Formu Önerileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi , Dokuz Eylül Üniversitesi , Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı, İzmir.

Balkanal, D. D., & Sökmen, D. Ö. (2021). Bulut Motifinin Tipolojik İncelenmesi Ve Halılarda Bulut Motifi. *International Social Sciences Studies Journal* , 7(89), 4650-4671.

Bayrakdarlar, T. (2022). Türkmen ve Azerbaycan Masallarında Mitolojik Kuş Motifi :Simurg/Zümrüd. *Söylem Filoloji Dergisi*, 2(7), 533-552.

Binark, İ. (1978, Haziran 1). Türkler’deResim ve Minyatür Sanatı . *Vakıflar Dergisi*, 12(12), 271-290.

Boydak, F. (2017). Bulut Motifinin Köken İtibariyle Ejderle Bağlantısı Üzerine. VIII. Uluslararası Türk Sanatı, Tarihi ve Folkloru Kongresi.

Boydak, F. Ş. (2015). Osmanlı Kitap Kabı Şemselerindeki Serbest Dolantı Bulut Motifi Örnekleri . *İSTEM* (29), 125-142.

Çiftçi, S., & Demirarslan, D. (2021, Temmuz). 20.Yüzyılda Mobilya Tasarımı Akımlarına Genel Bir Bakış . *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* , 20(79), 1607-1627.

Demir, S. S. (2022). Minyatür Metni Nasıl Anlatır: İngiliz Kütüphanesi (British Library) Nizâmî-Yi Gencevî İskendername Örneği. 2.Uluslararası Kültür,Sanat ve Toplum Sempozyumu, (s. 72-91). Malatya.

Detseli, N., & Baysal, A. (2019). Rodos’ta 1455 Tarihli Bir Mushafın Tezhipleri ve Bulut Motifi . *Sanat Tarihi Dergisi* , 437-453.

Doğanay, A. (1999). Bulut Motifi ve Osmanlı Sanatındaki İlk Örnekleri. *Divan: Disiplinler Arası Çalışma Dergisi* (6), 225-234.

Etimoloji-Türkçe. (tarih yok). 2023 tarihinde <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/minyat%C3%BCr> adresinden alındı

Geçkalan, L. (2014). 1980’lerden Sonra Türk Görsel Kültürü’nde Çintemani. *Trakye Üniversitesi, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı*. Edirne: Trakya Üniversitesi.

Geçkalan, L. (2014, Ekim). 1980'lerden Sonra Türk Görsel Kültüründe Çintemani (Historiyografik Bir Model). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Edirne.

Hayırsever, B. (2020). Geleneksel El Sanatlarında Kullanılan Çintemani Motifi ve Seramik Sanatına Yansımaları. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3, 9-22.

Hayırsever, B. (2020). Geleneksel El Sanatlarında Kullanılan Çintemani Motifi ve Seramik Sanatına Yansımaları. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 9-22.

Kahraman, D. M., & Önal, H. (2020). Minyatür Sanatının Evrimi. Pearson Journal Of Social Sciences Humanities, 5(9), 19-25.

Kahraman, D. M., & Önal, H. (2020). Modern Dünyada Minyatür Sanatı. Pearson Journal Of Social Sciences Humanities, 5(8), 240-245.

Kılıç, H. (2020). Osmanlı Minyatürlerinde Padişah Portreleri. Lale Kültür Sanat ve Medeniyet Dergisi , 1(1), 96-104.

Kurtoğlu, S., & Akengin, G. (2023). 15.16. yüzyıl Osmanlı Minyatür Sanatının İncelenmesi ve Disiplinler Arası Yaklaşımlarla Güncel Sanat Pratiklerinde Yorumlamaları. 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum, 11(23), 601-619.

Okutur, F. (2017). Çağdaş Türk Seramik Karolarında Tarihselci Yaklaşım Üzerine Bir Değerlendirme. Art-Sanat(8), 486-498.

Öney, G. (2008, Nisan). Tarihten Yansımalarla Büyük Selçuklu Seramiklerinde Kadın. Sanat Tarihi Dergisi, 1(17), 55-75.

Öztürk, R. Z. (2010). 16. ve 17. Yüzyıl Osmanlı Kaftanları . Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi , Tekstil ve Moda Tasarımı Ana Sanat Dalı, İstanbul.

Sayın, A. (2020). Tezhip Sanatında Bulut (Eser Metni). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı, İstanbul.

Sever, S. (2020). 15. Yüzyıl Osmanlı Dönemi Minyatür Sanatı Üzerine Bir Değerlendirme. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi (35), 153-166.

Sever, S. (2020). 15.Yüzyıl Osmanlı Dönemi Minyatür Sanatı Üzerine Bir Değerlendirme. Sanat Dergisi(35), 153,166.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2007). Seramik ve Cam Teknolojisi . Ankara, Türkiye.

Üstüner, S. G. (2017). Tekstil Tasarım Tarihine Genel Bir Bakış . Sanat-Tasarım Dergisi(8), 49-58.

Yılmaz, E., & Şimşek , R. (2019). Tezhipte Kullanılan Motif ve Teknikler. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(2), 621-630.